

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation – Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

RoMigSc – Извештај преку синтеза – Извршно резиме и лекции за Поранешната Југословенска Република Македонија

Подготвен од:

- Вели Креци
- Мерита Зулфиу Алили
- Беса Кадриу

За проектот:

Главната цел на проектот *RoMigSc* е да се поддржи подобра интеграција на децата Роми и мигранти во образованието преку различни активности кои го поттикнуваат иновативниот развој на политиките, дијалогот и имплементацијата на политиките, како и размена на знаења од областа на образованието, обуката и младите. Македонија обезбеди голем број мигранти во заминување на мигрантско население и не беше предмет на справување со дојдовните мигранти. Со оглед на фактот дека Македонија е транзитна земја на пат - балканската рута - транзитна станица на неодамнешната криза на мигранти, нема посебни образовни политики за децата-мигранти. Што се однесува до децата Роми од кои запишувањето на училиштата во сите нивоа на образование е за 20 до 30% пониско отколку кај не-ромските деца, а стапката на напуштање на децата е двојно повисока, поефикасните стратегии за вклучување во училиштата се од суштинска важност за ефикасна социјална инклузија и хармонијата во општеството.

Образованието (добри наставници и добри училишта) е клучно за успешна интеграција на мигрантите во општеството. Понатаму (мултикултурната) разновидност е можност училиштата да бидат повеќе инклузивни, креативни и отворени.

Цели на проектот:

Проектот, кој е финансиран од Европската унија во рамките на програмата Еразмус+ има за цел да придонесе:

- создавање инклузивни и демократски средини за учење.
- поттикнување на учеството на младите, развивање на практики за вклучување и теренски активности за младите.
- спречување и борба против каква и да било форма на дискриминација и сегрегација во образованието.
- поттикнување на меѓусебното разбирање и почитување меѓу луѓето.
- подобрување на квалитетот на активностите за неформално учење, практиките на младинска работа и волонтерството.

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Ова се реализира преку неколку клучни активности, како првична студија, обука за волонтери, волонтерска активност, е-платформа за вклучување во училиштата и интеркултурни теми, обука за наставници и национални семинари за различни учесници.

Во Резимето на извештајот за синтеза на првичната студија се укажува на и се дискутира за **релевантноста на севкупните наоди** во сите земји-партнери, вклучувајќи ги и препораките за политиките, **за состојбата во Поранешната Југословенска Република Македонија**. Во претходното резиме се дискутираше за некои главни наоди од студијата во Поранешната Југословенска Република Македонија. Целосните извештаи, кои ги даваат информациите за резимеата, се достапни преку веб-страницата на проектот.

Главните наоди и препораки за политиката од проучувањето на релевантната литература, добрите практики, како и дискутирање на темите со повеќе од 50 клучни информатори (практичари од училишта, релевантни администрации, социјални работници и вработени во волонтерски организации) во Словенија, Германија, ПЈРМ, Италија, Шпанија и Италија се:

Заеднички карактеристики на состојбата на партнерските земји и политичките пристапи

Ниту една од земјите-партнери тековно нема образовен систем целосно способен да обезбеди целосно и еднакво учество на мигрантите, бегалците и Ромите во однос на исходите.

Додека официјалните закони и прописи го признаваат принципот на мултикултурно општество или барем меѓукултурна коегзистенција, фактичката состојба сè уште е насочена кон публика од учениците, која е замислена како хомогено национално, ако не и регионално, бело, „стандардно“ семејство, функционално за поддршка на образовниот успех на ученикот, како и неговата / нејзината основна социјализација. Потребите на „нестандардни“ ученици често се сметаат за „отстапување“ од она што „треба да биде“ наместо почетната точка на соодветните образовни концепти.

Интегрирање на тековните реформи

И покрај систематските ограничувања (ориентација, ментални модели, финансирање), постои високо ниво на ангажирање на училиштата, наставниците и волонтерите, како и некои валидни политики кои можат да бидат дел од идните посистематски решенија. Во сите земји-партнери главната мерка за интегрирање на

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2016-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

децата во училиштата вклучува транзициски периоди за даден број години, кои се состојат од понуди за учење на јазик и флексибилно оценување на учениците. Во сите земји што се изучува, се вели дека континуираната формална и неформална обука на наставниците воопшто, но конкретно во справувањето со различноста, е слаба и фрагментирана.

Често наставниците работат со веќе влошени ресурси (како што е соодносот на ученик / наставник), оставајќи само минимален простор за „дополнителни“ активности. Затоа иницијативите како развој на училиштата засновани на училишта се спомнуваат од сите земји-партнери, но преовладува скептична проценка за темелноста и ефективноста на таквите иницијативи.

Во сите земји што се изучуваат, се вели дека социјалната состојба на родителите е силен одлучувачки фактор за училишниот успех кај децата. Ова важи за сите мигранти, како и за Ромите. Училишните системи во никој случај не биле во можност целосно да ги надоместат загрозените ситуации на учениците во нивните семејства.

Постои широк консензус меѓу сите вклучени земји, што е само холистички пристап, кој вклучува мерки за социјална стабилизација на родителите, подобрување на шансите за вработување и подобри работни услови, стабилно и задоволително домување, развој на заедницата и соседството, насоки и консултации и доволен обем, конзистентност и времетраење на мерките, може позитивно да ја подобрат ситуацијата. Во сите случаи е потребен мулти-агенциски пристап, односно подобро вмрежување и соработка меѓу актерите во разни законски обврски, според договорен севкупен концепт.

Во земјите како Поранешната Југословенска Република Македонија, мултикултурното општество со специфичности, имено, соживотот на различни етнички групи преку повеќејазично образование во раните години на школување, разбирање и живеење во средината на културните разлики е клучен предизвик во дизајнирањето успешен училишен систем и во постигнувањето социјална кохезија. Во рамките на овој школски систем, посебен интерес за интеграција на загрозените социјални групи бара дополнителни иницијативи поддржани од локални, национални и од меѓународни претставници.

Улогата на училиштата

Бидејќи училиштата, заради универзално задолжително присуство на децата за училиште, се универзална точка за контакт за државните и за општествените организации во целина, тие потенцијално може да бидат центар за такви холистички пристапи или барем важен дел од нив.

Inclusion of Roma and Migrants in Schools
Trainings, Open Discussions
and Youth Volunteering Activities

<https://romigsc.eu>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Силен волонтеризам

Во сите земји-партнери, волонтерството игра силна и позитивна улога. Додека во земјите како Италија, Шпанија, Германија и Словенија постои силна традиција на делумно верски заснован (на пр. Каритас и други католички организации, како и нивните протестантски колеги) и волонтерски ангажман во социјалната заштита како целина, во сите партнерски земји новите иницијативи се додаваат кон традиционалните.

Речиси секаде партнерите оценуваат дека формалниот државен систем нема да биде доволен за да се справи со предизвиците и дека волонтерската работа го спречува срушувањето на системот. Многу од иницијативите укажуваат на иновации кои, исто така, треба да бидат усвоени од постоечкиот систем, како што се проширените можности за учење на јазик, комуникацијата и социјалното учење, општата социјална работа и организацијата во заедницата.

Од анализата на оваа состојба партнерите ги извлекоа следниве заклучоци и политички препораки:

Врз основа на овие наоди, следниве принципи ќе се користат за дизајнирање на општиот концепт за наставникот и волонтерската обука во рамките на проектот.

Општи принципи на интервенциите на *RoMigSc*

- Обуката на наставниците и волонтерите треба да се засноваат на увид дека миграцијата е реалност и таа треба да биде прифатена како стандардна состојба во транснационалното општество.
- Користа од фактичката популација во миграционото и транснационалното општество треба да се прифати како општа мисија и јадро на професионализам за училиштата и индивидуалните наставници.
- „Инклузивноста во разновидноста“ во рамките на индивидуалните демократски индивидуални и граѓански права за разлика од „интеграцијата“ во претпоставената култура на домаќинот, треба да се користи како рамковен концепт за најсовремена „миграциона педагогија“ (Мехерил), што може да биде корисно и за насочување на образованието во транснационалното општество.
- Прифаќањето на различноста е прифаќање на индивидуалните разлики, а не дефинирање на поединците според нивното наводно определување по културно или национално потекло.
- Работата со различноста во образованието затоа мора да го избегне „другиот“ на поединците поради таквата претпоставка или „идентитет“.
- Практичните потреби за развој на способности кои се корисни во тековното општество домаќин мора да бидат комбинирани и избалансирани со развојот на компетенции кои

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation – Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IP1-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

ќе бидат корисни во оригиналната домашна земја, како и во цела Европа. Моделите како „Меѓународни училишта“, кои широко се користат од високи приходи и високо мобилни меѓународни експерти за образование на нивните деца, можат да дадат некои увид во рамката за образование со меѓународна перспектива.

- Потенцијалот на дигиталните медиуми за предавање и потврдување на компетенциите во транснационална и повеќејазична средина за учење мора да биде пошироко користен.
- Компетенциите за миграционо општество не можат да се развиваат само на индивидуално ниво на компетентност на наставниците.
- Развојот на способноста на наставниците мора да биде дел од училиштето, образовниот систем и севкупниот развој на општествениот систем. Затоа, надлежноста за учество во развојот на училиштето и системот мора да биде дел од развојот на компетентност на наставниците.
- Европа се карактеризира со динамична еволуција на општествата и затоа мисијата и методологијата на образованието исто така се менуваат. Образовниот систем мора постојано да се реформира.
- Обуката на наставниците не е еднократен период, туку учењето на наставниците е доживотно учење. Мора да се користи соодветно внимание и ресурси за ова учење и за одразување на практиката.
- Учењето на соодветни компетенции не може да се ограничи само на знаење, туку мора да содржи вистинско рефлектирано искуство во различни национални, културни и социјални средини.
- Меѓународните добри практики не само што треба да се комуницираат, туку треба и да се искушат.
- Компетенциите на наставникот и волунтерот можат да бидат дефинирани со знаење, вештини, ставови и практики (за рамковниот концепт да се види цитатот во националниот извештај во Германија, *SVR Lehrerbildung 2016*, содржината на ставките наведени подолу е прилагодена и проширена од партнерите на *RoMigSc*), кои треба да се развиваат.

Некои клучни точки кои се идентификувани во литературата и се клучен придонес на информаторот, а се особено релевантни вклучуваат:

Знаење:

- факт на миграционото општество
- концепти на разновидност, мултикултуралност, транснационалност, интеграција, модели на расизам (други, биолошки и др.), индивидуални граѓански права и демократски вредности
- свест за влијанието на јазичните стандарди за перформансите кај сите субјекти
- методи за користење на соодветни јазични нивоа (способност да се комуницира јасно со различни целни групи)
- разликата помеѓу секојдневниот јазик и образовниот јазик

Inclusion of Roma and Migrants in Schools
Trainings, Open Discussions
and Youth Volunteering Activities

<https://romigsc.eu>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

- свест за јазичните предуслови и целокупните компетенции на учениците
- знаење за тоа како може да се пренесат компетенциите од друг контекст на јазикот
- основни познавања за културите на потеклото, религиите и традициите (за да помогнат во разбирањето), свеста за ризикот од „друго“ (дефинирање и издвојување на поединци според нивната претпоставка „културно“ потекло)
- познавање на фактори на дискриминација и ризици, свесност за состојбата на родителите, модели на економска и социјална репродукција и избегнување на негативни стереотипи
- познавање на концептите на дијагностика на компетенциите, фокусирани на идентификување на сили и потенцијал
- практики и добри примери за јазична поддршка, развој на училиштата, координација

Вештини:

- анализа на предусловите за учење
- идентификување на таленти и потенцијали
- комуникациски вештини
- вештини за градење доверба
- вештини за соработка
- настава и развивање јазик на земјата домаќин во сите субјекти на мотивирачки начин
- флексибилност
- адаптивност
- способност да реагираат на различни предуслови за учење, преку адаптирани начини за пристап до можностите за учење, флексибилни структури, диференцирани медиуми, индивидуални аранжмани за учење и индивидуализирана поддршка (на ниво на класа и на ниво на училиште)
- употреба на дигитални медиуми за да се индивидуализира содржината за учење, брзината и методологијата, вклучувајќи и обезбедување на повеќејазични средства за учење и потврдување на резултатите од учењето
- лидерски способности

Став:

- реализам (прифаќање на она што е, не она што треба да биде) емпатија
- позитивност
- ориентација кон потенцијал, а не недостаток
- прифаќање на различноста како факт не како товар
- педагошка отвореност и љубопитност
- емпатија со секое дете
- трпеливост
- почитување на способностите и компетенциите на учениците од сите средини

Inclusion of Roma and Migrants in Schools
Trainings, Open Discussions
and Youth Volunteering Activities

<https://romigsc.eu>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Практика:

- активно да учествуваат во развојот на училиштата за да развијат разновидност на компетенции и практики
- да бидат за сите ученици, не само учениците од „мнозинството“
- поддршка на јазичната компетентност на оригиналниот јазик, јазикот на земјата домаќин и меѓународно користените комуникациски јазици на сите ученици со или без миграција во текот на целата училишна кариера
- алатки за користење на лингвистичка дијагностика
- да ги интегрираат на искуствата не само на стандардните семејства на стандардните земји домаќини, туку и на различни искуства во наставата и наставните материјали
- да учествуваат во обуката и активното одразување на практиката
- избегнување на „другиот“ (означување, стереотипизација)
- вклучување разновидност во потеклото и талентот во наставниот кадар
- користење дијагностика на индивидуалните јаки страни
- знаење и работање со волонтери и релевантни организации
- да изградат знаење и мрежа на релевантни актери за транзиции (лица во релевантни институции, компании, поддржувачки невладини организации итн.)
- да користите повеќе медиуми за сопствено учење и настава

Наставниците треба да знаат и да бидат обучени во севкупните концепти во кои треба да учествуваат наставници и волонтери, врз основа на компетенции како што се:

- развој на училиштата: имплементирање на различноста на ниво на училиште
- континуирано одразување на образовните потреби и тековната добра практика
- Развивање и користење на меморија за материјал кој треба да се интегрира во обука и колегијален надзор
- размена на интерни школи, размена со релевантни организации, особено со социјална работа, итн.
- меѓународни програми за размена
- сопствени искуства на интеркултуралноста (работа и студирање во странство)
- да учествуваат во релевантни натпревари, училишни мрежи, ревизорски шеми за мотивирање и темпо насочено кон промени и развој

Волонтери:

Голем дел од знаењата, вештините и ставовите како и упатствата за опишаната практика за наставниците се применуваат и на волонтерите.

Препораки за политика

Политиката на Европската комисија и земјите-членки неодамна беше синтетизирана во документот „Заклучоци на Советот и на претставниците на владите

Inclusion of Roma and Migrants in Schools
Trainings, Open Discussions
and Youth Volunteering Activities

<https://romigsc.eu>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2016-1-SI-EPPKA3-IP1-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

на земјите-членки, кои се состанаа во рамките на Советот, за вклучување во различноста за да се постигне висококвалитетно образование за сите“(2017 / С 62/02) Службен весник на Европската унија 25.2.2017 год. , <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2017:062:FULL&from=EN>) Поглавјето што следи упатува на препораките посочени во 15 поединечни ставови, како С 1, С 2 итн.

Во следните ставови ќе се дискутираат овие препораки со посебен осврт на состојбата во Република Македонија.

Локално ниво

Следете приод со повеќе засегнати страни и со повеќе агенции

Повеќето од партнерите известуваат за добри резултати од тесна соработка меѓу сите релевантни актери на локално ниво. Комисијата силно ја нагласува оваа точка во трудот цитиран погоре. Овој предизвик е адресиран во Германија од меѓународно признати иницијативи како „Линкови за образование“ и формирање на „Младински агенции за вработување“. Во контекст на Република Македонија, националната стратегија за вклучување на ромските деца во училиштата развиена од Министерството за труд и социјална политика во рамките на Стратегијата за Декадата за вклучување на Ромите (продолжено до 2020 година), пристапот со повеќе засегнати страни и повеќе агенции се следи низ развојот на сите фази на стратегија. Имено, локалните, националните и меѓународните агенции преземаа активна улога во обезбедувањето резултати од политиката на најзастапените засегнати страни. Покрај тоа, се потврдува дека интерфејсите помеѓу системот за поддршка на младите и редовниот систем за образование и обука за возрасните бараат понасочено внимание.

Развивање план за интеркултурно отворање на општинско ниво

Примерот на градот Регенсбург (Германија), кој беше посетен од членовите на проектот, каде што сите напори се концептуално приклучени во општинскиот „Концепт за интеграција“, кој ја опишува логиката на мерките за меѓусебно зајакнување, заеднички вредности и принципи на дејствување, како и поделбата на активностите, пописот на ресурсите, целите и мерките. Планот треба јасно да ја истакне филозофијата за вклучување во различностите и да инспирира дискусија за заедничкиот идентитет во заедничкиот простор за живеење, за разлика од националниот, културниот или етничкиот идентитет. Врз основа на заедничкото чувство на припадност може да се развијат заедничките мерки и ставот кон новодојдените граѓани.

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Училишта за поддршка; обезбедување дополнителни ресурси (планирани и непредвидени)

Како што е изразено во концептот на „цело училиште“, општините и локалните заедници мора да ја преземат одговорноста за училиштата и училиштата мора да ги поддржуваат заедниците, независно од правната одговорност и шемите за финансирање. Во контекст на Поранешна Југословенска Република Македонија, општините преземаат одговорност за имплементација на интегрирани училишта. Во рамките на овие напори, општините работат заедно со националните и локалните актери за поддршка на училиштата во оваа насока. Невладините организации со значителна поддршка од меѓународните фондови водат во работењето со локалните заедници и општините во идентификувањето и поддржувањето на училиштата со нивните потреби во постигнување подобра интеграција на ранливите групи во училиштата.

Поддршка на волонтерите и поттикнување на граѓанското општество

Заедниците напредуваат со волонтерска активност. Креаторите на политики можат да направат многу за поддршка и поттикнување на таквиот ангажман. Волонтерската активност од креаторите на политиките може да биде пример за правилен граѓански став. Охрабрувањето и поддршката за изложеноста на учениците и учениците во волонтерски активности, односно, во рамките на практикантската работа и вообичаено волонтерско дејствување на училишните паралелки, учениците итн. може да помогне волонтирањето да биде „стандардно однесување“ на добар граѓанин. Додека во Поранешната Југословенска Република Македонија, волонтерството презема поголема улога како одговор на предизвиците за интеграција на ранливите групи во училишниот систем и природно прифаќање на културните разлики. Покрај тоа, интеркултурното отворање на традиционалните волонтерски и граѓански општествени групи мора да биде поддржано од локалните власти, на пример, со тоа што финансирањето зависи од ваквото отворање.

Inclusion of Roma and Migrants in Schools
Trainings, Open Discussions
and Youth Volunteering Activities

<https://romigsc.eu>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Мрежни наставници, иницијативи, социјални работници и доброволци да учат едни од други

Општините, исто така, можат да играат важна улога во развојот на компетентноста на наставниците, социјалните работници, јавните службеници во сите агенции и волонтерите и учениците преку поттикнување, поддршка и финансирање на шеми за размена на искуства, заемно набљудување, работилници, информации и заедничка понатамошна обука. Одржлива и ефикасна меѓучовечка мрежа на актери често следи од таквите активности проследена со полесна координација на активностите.

Национално ниво

Сите политики мора да се однесуваат на целокупната социјална ситуација и социјалните можности

Стабилна социјална состојба, доволно богатство и доволна инфраструктура (домување, транспорт) се предуслови за образовен успех. Затоа, националните политики мора да работат на обезбедување на доволно можности за живот и економски можности за родителите. Училиштата мора да бидат места на холистичка интеграција, не само на образованието. Во Германија финансирањето, особено за основното образование, е под стандардите на ОЕЦД. Не може да се очекуваат добри резултати ако ресурсите се несоодветни за се поголемиот број на предизвици.

База на сите образовни политики за сложеното разбирање на фактите на едно миграционо општество

ЕК предложи одржлив концепт за „инклузивност во различноста“ во рамките на заедничките вредности на индивидуалните права и демократијата, на кои сите земји-членки се зачлениле. Овој концепт мора да се смета за обврзувачки и мора да се промовира пошироко во Поранешна Југословенска Република Македонија. Таа мора да биде основа на сите обуки и едукација за едукатори и волонтери, како и за владини агенти. Во Поранешна Југословенска Република Македонија, овој концепт е широко усвоен и промовиран и се идентификувани повеќето предизвици во имплементацијата. Сепак, сè уште е потребен континуиран напор за подобра имплементација на концептот.

Обезбедете соодветни ресурси

Сите партнерски извештаи едногласно тврдат дека образовниот систем како целина е недоволно финансиран наспроти идентификуваните потреби. Образовниот систем е задолжен за многу повеќе и многу посложени мисии во сегашната ситуација на растечка разновидност, општествени и економски промени и технолошки

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation – Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

револуции. Ресурсите мора да бидат значително проширени, почнувајќи од образованието во раното детство.

Поттикнување на експериментирање и флексибилност за справување со нови проблеми, адаптирање и мејнстрим *bottom-up* решенија. Креирај транснационални образовни простори

Движењата во едно миграционо општество се сложени, а понекогаш и тешко да се предвидат, образовните системи мора да се направат системски прилагодливи со овозможување на мноштво образовни патеки и пристапи.

Оние имигранти кои имаат за цел да се вратат во своите матични земји или да продолжат да мигрираат во други земји, како и европски граѓани кои го менуваат своето место на живеење повеќекратно во текот на нивната кариера, можеби нема да имаат образование само на еден од помалку употребуваните европски јазици. Постојат модели на „меѓународни школи“, кои во моментот се насочени кон публика на мобилни стручни семејства, а особено на глобално ориентирани елити за понекогаш високи трошоци. Концептот на транснационално образование мора да биде достапен за пошироката публика. Мора да се развијат и имплементираат меѓународно прифатените степени и сертификати. Образовниот систем на Поранешна Југословенска Република Македонија мора да се стреми кон исполнување на меѓународните стандарди, истовремено обезбедувајќи компетенции признати на меѓународно ниво. Ова може да доведе до отворање на образовниот систем до транснационални искуства.

Проширете ги истражувањата и експериментирањето

Додека ефективоста на поединечните пилот-проекти, без разлика дали тие се национални или меѓународни, често се сомнева, истражувањето направено од партнерите, како и складиштето на собраните добри практики (кои често се финансирани од „експерименталните“ програмите) покажуваат дека таквите иницијативи вродија со добри практики кои ја илустрираат ефективоста на многу од препораките дадени од ЕК. Зголемувањето на средствата за таквото експериментирање, како и оние за пристапите и резултатите од анализата, може дополнително да ги зголемат опциите на располагање на креаторите на политиката.

Инвестирајте во образованието на наставниците и во меѓународната размена, поттикнете ја меѓународната перспектива како предуслов за компетентна настава

Знаењето за интеркултуралноста и различноста не може да го замени доживувањето. Партнерските извештаи и дискусии забележуваат дека мнозинството од наставниот кадар во училиштата е социјално сосема хомогено и во главно е од мнозинската популација. Реткото вистинско искуство со постојани елементи на

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

разновидност, како што се волонтерството во различни општествени средини, искуство во странство итн. Во моментот не е задолжителен дел од образованието на наставниците или соодветниот критериум за селекција. Сепак, постојат многу совети дека токму таквото искуство може да ги гради компетенциите што денес им се потребни на наставниците. Поради тоа, Поранешната Југословенска Република Македонија треба да размисли за охрабрување и планирање да го вклучи таквото искуство во иницијалната и понатамошната обука на наставниците.

Соодветно, дефинирајте ги барањата за компетентност на наставниците, нагласете комуникација, емпатија, социјално-емоционална компетентност и приспособливост

Мисијата на образование денес е поширока од градење на знаења или дури и од градење на индивидуален карактер. Училиштата треба, според концептот на „цело училиште“, да градат мостови за заедниците и работодавачите, да комуницираат со голем број други агенти, да едуцираат, да комуницираат и да посредуваат. Профилите за компетентност на наставниците мора соодветно да се адаптираат.

Проширување на употребата на дигитални медиуми во училиштата, финансирање и поттикнување на развојот на дигиталните медиуми во образованието

Како што споменува ЕК, употребата на дигитални медиуми може да ги подобри можностите за образование кое е поволно за различностите. Како што покажуваат извештаите на земјите-партнери, растечката разновидност на учениците ги проширува границите на она што може да го направат поединечните наставници за да ги прилагодат и приспособат програмите за обука, на пример, употребата и одржувањето на компетенциите на оригиналниот мајчин јазик и употребата на овој јазик градат знаење воопшто во теми како што е *STEM* ретко може да се направи од страна на наставниците од земјата домаќин. Дигиталните медиуми можат да обезбедат настава во кое било време и на секое место. Затоа, тие се моќна алатка за ублажување на сегашните недостатоци и дилеми. И покрај индивидуалното експериментирање, употребата на вакви повеќејазични дигитални медиуми во моментот е далеку од вообичаената практика во Поранешна Југословенска Република Македонија. Заеднички напори да се постигне признание за учење и резултати, исто така, преку употреба на дигитални медиуми може да биде силен поттик за поширока употреба на таквите медиуми.

Erasmus+, KA3: Initiatives for policy innovation –
Social inclusion through education, training and youth
Project number: 580228-EPP-1-2018-1-SI-EPPKA3-IPI-SOC-IN
3-year project: 31 December 2016–31 December 2019
Project countries: Slovenia, Germany, Spain, Italy, FYR of Macedonia, Turkey

Најдобри практики

Проектот има документирано повеќе од 60 добри практики во областа, кои се опишани и упатени во извештајот за синтеза на проектот во еден ден. Следниве „најдобри“ практики се идентификувани од партнерството како особено интересни.

- *InMigraKids* (Германија): Холистички концепт за меѓукултурно отворање на училиштата, работење со родители, потпомогнато од група доброволни јазични медијатори со повеќе од 30 јазици.
- Ромски асистент (СЛОВЕНИЈА): обучени медијатори од ромската заедница им помагаат на децата да ги надминат емоционалните и јазичните пречки пред вклучување во градинка или училиште и да дејствуваат како врски помеѓу градинката или училиштето и ромската заедница.
- Проект Кактус (ИТАЛИЈА): Проектот развива дигитален материјал за учење и учебници во поедноставен италијански јазик во сите предмети со цел да им помогне на студентите да пристапат кон учење во сите предмети, додека во самиот момент стекнуваат знаења на италијански јазик преку овој материјал за учење специфичен за темата.
- Ромскиот ресурсен центар (ПЈРМ) е многу активна НВО која обезбедува посебни образовни услуги за ромската популација во форма на поддршка на локални асистенти, обезбедувајќи специјални обуки и застапување. Нејзината мисија е преку мобилизирање на локалните власти и сите сродни општествени структури за постигнување на побрза и полесна интеграција на ромската заедница.